

Alternatív pedagógiák az óvodai nevelésben – konferencia romániai magyar óvodapedagógusoknak

A Magyarország Kormánya által meghirdetett *Kárpát-medencei óvodafejlesztési program* újabb szakmai eseményének volt helyszíne a csíkszeredai Apáczai Cse-re János Pedagógusok Háza 2019. október 29–30. között. A program számunkra, óvónők számára valóságos sikertörténeteket teremtett.

A Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége a program ügyvezetőjeként már az indulásnál fel akarta mérni, hogy konkrétan mire van szüksége a romániai magyar óvodai oktatásnak. 2017 februárjában kerekasztal-beszélgetésen vettünk részt, ahol főleg a szakmai gondjainkból és a hiányosságokból kiindulva kezdtünk álmodni egy olyan jövőről, ahol a „jó tündér” (azaz az RMPSZ) teljesíti legalább három kívánságunkat. Egyrészt óvodákat épít, felújít régi épületeket, máshol udvarokat szerel fel játékszerekkel, és lát el hasznos eszközökkel, másrészt képzések, konferenciák, további szakmai találkozások és tapasztalatcserék hátterét biztosítja. Ezek gyakorló pedagógusaink ismereteinek bővüléséhez vagy – azok esetében, akik régebben végeztek tanulmányaikat – éppen megalapozásához jelenthetnek segítséget. A következő témák alaposabb körülményeire mutatkozott fontosnak: a szülőkkel való kapcsolattartás formái, lehetőségei, a sajátos nevelési igényű gyermekek és a velük való foglalkozás, differenciálás, a speciális fejlesztés és szakemberekkel való együttműködés kérdései, a kétnyelvűség, a különböző kultúrák találkozásából adódó speciális helyzetek, a román vagy akár az anyanyelv régiónkénti tanításának problémái, a szakmai személyiségük fejlesztésének és a kiégés elkerülésének lehetőségei stb.

A program keretében a Szövetség felvállalta szakmai kiadványok megjelentetését is. A „magyar sarok” mellett hét könyvből álló csomagot kapott minden óvoda, és a most ismertetendő program résztvevői egy-egy zsebkönyvet vihettek magukkal, szintén az RMPSZ jóvoltából. Ugyanakkor ennek köszönhetően sikerült az új óvodai tanterv fordításához és magyar nyelvű megjelentetéséhez szükséges hátteret biztosítani.

Először éreztem, hogy mindaddig, amíg politikai szlogenek és nevelési, oktatási tartalmú tanulmányok szajkózzák és hirdetik a korai nevelés fontosságát, de érdemi előrehaladás nincs, mi ennek a programnak köszönhetően néhány évre kiváltságosak lehettünk. Ettől persze még nem oldódtak meg alapvető gondjaink, mert nincs még egy

megfelelő normatíva, ami szabályozná a minőségbiztosítás előírásainak való megfelelést, és emiatt minimális kisegítő személyzettel dolgozunk, az összes pedagógus közül pedig a legnagyobb heti óraszámmal. Szerencsés viszont, hogy az óvodapedagógus nagyon szomjas a szakmai tudásra, nyitott, érdeklí minden, ami új és hasznos.

Így óriási segítségnek számított, hogy az RMPSZ akkreditáltatott két képzést: a 11 kreditpontos *Differenciált óvodai nevelés a szociális környezet kontextusában* című 44 órás, valamint a 15 kreditpontos *Kompetenciafejlesztés népi hagyományok által* című 60 órás programot. (Ezek óriási előnye volt, hogy anyanyelven zajlottak, ingyenesen és teljes ellátással.)

Amellett, hogy nagy érdeklődés és részvétel jellemezte a képzéseket, hogy a résztvevők új információkkal, aktualizált ismeretekkel, könnyen alkalmazható és új módszerekkel gazdagodhattak, hasznos tapasztalatcserékre, kiscsoportos megbeszélésekre, együttműködésekre és a problémahelyzetek megvitatására is lehetőség nyílt.

A program végén tartott konferencián bemutatásra kerültek a nálunk leginkább ismert alternatív pedagógiák, mindezekről gyakorló pedagógusok beszéltek, azt osztva meg velünk, hogy számukra mitől és miért fontos a választott alternatíva, hogyan tudják a mai igényekhez igazítani azok adaptált változatát, az ő kínálatuk miben különbözik azoktól, és mit sikerült megőrizni az eredeti sajátosságokból.

A tisztázás szükségességét fontosnak láttuk, mert például azok, akik nem ismerték részleteiben és sajátos jellemzőiben a Lépésről lépésre pedagógiai programot, azt gondolták, hogy az óvodai tanterv bevezetésével mindenki „szteppel”. Valójában a program nagyon sok jól bevált gyakorlatát fedeztük fel, amelyek a mostani tantervben is jelen vannak. Az új – ténylegesen gyermekközpontúságot hirdető, a cselekvésen alapuló, személyre szabott fejlesztést szorgalmazó – tanterv lehetőséget nyújt a különböző alternatívák jó gyakorlatainak napi munkába való beépítésére. A korai nevelés reformja óta a tanterv változásai és előírásai követték az európai trendeket, módszerek sokasága került kipróbálásra.

A konferencia keretében igyekeztünk elkülöníteni a hazai óvodákban használt alternatívákat azoktól, amelyekről csak elméleti ismereteink vannak.

Péter Izabella kolléganőnk bemutatójából megtudtuk, Carl Rogers szerint milyen a jó facilitátor-pedagógus. A bemutatók során visszakanyarodtunk az oktatás szemléletbeli és gyakorlati megújításáért legtöbbet tevő úttörőkhöz, gyermekközpontú elveik ma is érvényben vannak. A Step by Step (Lépésről lépésre) programot választó pedagógusok célja az, hogy minden gyermeket abban erősítsenek, amiben ő igazán jó. A székelyudvarhelyi Csillagvár Napköziotthonból érkezett Jakab Klára és Sükösd Hajnal óvodapedagógusok a tevékenységközpontok tapasztalatszerző és szabad foglalkozásait ismertették, amelyek főként a projektmódszerre épülnek. Óvodai csoportszobájuk be rendezése a gyermek igényeihez van igazítva, s a témának, célnak, valamint a szükségleteknek megfelelően alakítható. Az óvónők szerint a csoportszoba legyen hívogató és nyitott, olyan közeg, amelyik könnyedén tanít és nevel.

A csíkszeredai Aranyalma óvoda óvónői (Miklós Réka, Ferencz Éva Erika, Gyarmati Antónia és Szabó Gabriella) is hasonlóan vélekedtek minderről. Az ő egyik pontosí-

tásuk az alternatíva egyik fő alappilléreire vonatkozott: a családnak az óvodai programba való bevonására. Miklós Réka óvodavezető a családtagoknak a csoportban zajló mindennapos munkába kapcsolását ismertette. Elmondása szerint így másképp szerveződnének a közös ünnepek, a kirándulások, az óvodán kívüli tevékenységek. A családok mind nagyobb mértékű bevonása révén hatékonyabban valósíthatók meg a nevelési program célkitűzései, a folyamatos kommunikáció abban is segít, hogy a program mind jobban igazodjon a családok igényeihez.

Amíg az udvarhelyiek macija számolt be a családi hétfégéről, addig Szabó Gabriella óvó néninél a *Pöttyös Panni naplója* lett a családokkal való kapcsolattartás fontos eszköze. A csoport „barátja”, Pöttyös Panni, a csoport óvodai életének része. Panni hétfégenként „ellátogat” egy-egy családhoz, a család pedig beszámolót készít arról, mi minden történt a kis baráttal odahaza. Így születik meg Panni élménynaplója. A hétfégi történeteket az óvó nénik felolvassák a hétfő reggeli beszélgetőkör során, a gyermekek pedig kiegészítik a szülők beszámolóját.

A belső tér kialakítása a Lépésről lépésre programmal működő csoportokban – ez volt Ferencz Éva Erika óvónő ismertetője, amolyan ötlettár az alternatívával működő csoport berendezéséhez, a központrendszer célszerű kialakításához, az eszköztár folyamatos frissítéséhez, a különböző funkciótáblák elhelyezéséhez. Olyan dinamikus és fejlődő

Mátéfi Enikő és Panea Henrietta bemutatója

dő, változó környezet kialakítását mutatta be, amely tele van interaktív anyagokkal, eszközökkel és olyan tapasztalatszerzési lehetőségekkel, amelyek megfelelnek a gyermekek életkori igényeinek és egyéni érdeklődésének.

Gyarmati Antónia a reggeli beszélgetőkörök szervezési kereteiről és megvalósítási lehetőségeiről tájékoztatót, részletezte, hogyan tervezhető, szervezhető a napnak ez a fontos és meghatározó mozzanata, milyen központokban kínálhatjuk fel a gyermekeknek a beszélgetőkört, milyen felépítése van, milyen eszköztárral, módszerekkel valósíthatjuk meg ezt a rutintevékenységet.

A második előadás keretében a marosvásárhelyi Fecske óvoda pedagógusai, Mátéfi Enikő, Bența Emőke, Bölöni Ágnes és Panea Henrietta a Waldorf oktatási alternatívát ismertették saját gyakorlatukon keresztül.

Olyan sajátosságokra fektették a hangsúlyt, mint az epochális oktatás, a szöveges értékelés, a napi ritmus, az évkör ünnepei, a szülői kezdeményezés, majd betekintést nyerhettünk mindennapjaikba, megismerhettük jellegzetes eszközeiket, módszereiket. Tevékenységeiket nagyban meghatározzák a kiemelten fontosnak tartott ünnepek. A te-

A Waldorf-szekció

vékenységek vagy munkák jellege, az évszakasztalon megjelenő színek, növények, apró mesefigurák, versek, dalok eligazodást nyújtanak a kisgyermeknek az évkörben való tájékozódáshoz. A napnak, a hétnek, az évnek ritmusa van, ennek tudatosítása biztonságot és nyugalmat ad a gyermeknek. Az óvodai epochális megközelítést a projekt módszerrel hozták összefüggésbe az ünnepkörök megélésénél. A marosvásárhelyi Waldorf óvodában a következő ünnepeket, ünnepköröket tatják szem előtt: a gyerekek születésnapja, az aratás, a betakarítás, a hálaadás ünnepe, Szent Mihály ünnepének időszaka, Szent Márton ünnepének időszaka, adventi idő – Szent Miklós ünnepe, Vízkereszt – a Három Királyok ünnepének időszaka, farsang, a tavasz kezdőnapja – húsvét, Mennybemenetel – pünkösd, Szent János-nap – nyárünnep.

A vásárhelyi óvónők Rudolf Steiner pedagógiai szemléletének aktualitásáról is szóltak. Véleményük szerint ugyanis ma számos olyan kifejezés került előtérbe, amelyeket pedagógiájuk alapítója ezelőtt száz évvel alaptételekként említett. Ilyenek az életkori sajátosság, az iskolaérettség, a belső motiváció, a gondolkodás-érzés-cselekvés egyensúlya, a harmonikus személyiség, a belső képalkotás, a tapasztalati tanulás, a ritmus szük-

A Montessori-szekció

ségessége, a rítusok ereje, a szabad játék. Carl Rogershez hasonlóan Rudolf Steiner is facilitátor szerepet szán a pedagógusnak „Nem az a feladatunk, hogy a felnövekvő generációnak meggyőződéseket közvetítsünk. Hozzá kell segítenünk, hogy a saját ítélő erejét, a saját felfogóképességét használja. Tanuljon meg a saját szemével nézni a világban. (...) A mi vélekedéseink és meggyőződéseink csak a mi számunkra érvényesek. Az ifjúság elé tárjuk őket, hogy azt mondjuk: így látjuk mi a világot. Nézzétek meg most már ti is, milyennek mutatja magát nektek. Képességeket ébresszünk fel, és ne meggyőződéseket közvetítsünk. Ne a mi igazságainkban higgyen az ifjúság, hanem a mi személyiségünkben. Azt vegyék észre a felnövekvők, hogy mi keresők vagyunk, és őket is a keresők útjára kell vezetnünk” – vallja a Waldorf pedagógia atyja.¹

A magyarországi Fót Angolpalánta Montessori óvodájából érkezett Sári Mónika Maria Montessori pedagógiáját, az általa kidolgozott módszert és eszközrendszert mutatta be.

Tizenhat évnyi élményeit és tapasztalatait osztotta meg a hallgatósággal a szívéhez nőtt módszerről. Beszért a Montessori pedagógia előnyeiről és hatékonyságáról. Borcsa Tímea, aki most a csíkszeredai József Attila Általános Iskola tanítója, óvónőként ismerkedett meg a Montessori eszközökkel, majd később a pedagógiával. Óvodapedagógusi tapasztalatait mesélte el nekünk. Elmondta, hogy számára milyen sokat jelentett az, ahogyan a gyerekek egy-egy „békeszigeten” önállóan, elmélyülve játszottak az eszközökkel. Montessori Mária munkássága abban is egyedülálló, hogy olyan speciális eszközrendszert dolgozott ki, amely az öt érzékszerv mentén fejleszti a gyerekek tapasztalatszerzését. „A sajátos eszközökön kívül sok más olyan eszköz is van, amely az elvek mentén könnyedén elkészíthető, és bármilyen óvodában hatékonyan használható” – hangsúlyozta Borcsa Tímea, akinek a szívében mély gyökeret vert mindaz, amit Montessori Máriától tanult. A pedagógiát folyamatosan kutatja, tanulja, alkalmazza.

A konferencia első napján látott prezentációkat a második nap két időszámban tartott, moderált szekcióülései egészítették ki. A résztvevők ilyen módon két szekcióban vehetett részt. A waldorfos óvónénik – akikhez csatlakozott a csíkszeredai Csipike óvoda pedagógusa, Fejér Király Ágota és a székelyudvarhelyi Kipi Kopi Napközitől Ladó Ágnes Melinda – gyertyás beszélgetőkörben fogadták az őket felkeresőket. E sajátos rituálé által is igyekeztek megtapasztaltatni az általuk képviselt pedagógia „hangulatát”.

A Montessori szekcióban főként az eszközökkel ismerkedhettek a kíváncsiak, azokon keresztül kóstolgathatták a pedagógia lényegét. Ők rengeteg ötletet, használható jó gyakorlatot vihettek magukkal, és a kérdéseik megválaszolására is lehetőség nyílt.

Miklós Réka moderátor elmondása szerint a Lépésről lépésre szekcióban további részleteket sikerült pontosítani az előző napi előadókval és az Aranyalma óvodából hozzájuk csatlakozó Albert Enikővel és Szabó Ágnessel. Szó esett a csapatmunka sajátosságairól, a segédóvónők szerepéről és feladatköréről, a tevékenységközpont-rendszer

¹ A gondolat lelőhelye: http://www.kislexikon.hu/antropozofiai_neveles.html Megtekintés dátuma: 2019. 11. 10.

Waldorf-eszközök kiállítása a programon

előnyeiről, a napi tevékenység szervezési formáiról kis-, közép- és nagycsoportban, a központok közti átjárhatóság megvalósításának lehetőségeiről, az ötletek differenciálásáról, a szabályrendszer kialakításáról, a funkciótáblák szerepéről, a beszoktatás homogen és vegyes csoportokban való megszervezéséről, a sajátos nevelési igényű gyermekek integrálásának kérdéseiről, a szülők bevonásának lehetőségeiről.

A második nap délutánján az érdeklődőknek óvodalátogatásra is lehetőségük nyílt, ugyanis megtekinthették a csíkszeredai Aranyalma és Csipike óvodák alternatív pedagógiák mentén működő csoportjainak termeit és eszközeit.

A kétnapos rendezvényre az ország minden magyar nyelvű óvodapedagógusa meghívást kapott. Különösen

a szórványból érkezettek ítélték nagyon hasznosnak ezt a konferenciát, de minden résztvevő véleménye egyezett abban, hogy a jó gyakorlatok közelebbi megismerése mentén született sok továbbgondolható ötlet konkrét segítség lehet a mindennapi munkában.

Szükségünk van a megújulásra, az ilyen jellegű találkozásokra. Hálásan köszönjük ezeket a lehetőségeket az RMPSZ munkatársainak. Elismerés és köszönet Köllő Zsófia programkoordinátornak és Burus Siklódi Botond elnök úrnak!